

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації «Часопис «Przewodnik Naukowy i Literacki»: персоналії,
проблематика, внесок у польську історіографію»
Щербана Тараса Йосиповича, що подається на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 032 Історія та археологія**

Актуальність теми дисертації

У другій половині XIX ст. наукові часописи стали невід'ємною частиною інтелектуального життя, забезпечуючи швидку і регулярну комунікацію та охоплення ширших читацьких кіл. Їхня поява була результатом ускладнення суспільно-економічного та політичного життя і свідченням динамічних модернізаційних процесів, що розвивалися в європейських країнах. Хвилі цього руху сягнули і таких віддалених частин Австрійської імперії, як Східна Галичина, поволі руйнуючи традиційні уклади та переорієнтовуючи край у бік розвитку.

Складність місцевої ситуації визначалася не тільки економічною відсталістю, а й специфічною етносоціальною різноманітністю місцевого населення. У регіоні виразно домінуючі позиції займала польська еліта, представники якої трактували галицький край як П'ємонт, довкола якого можливе майбутнє об'єднання земель розділеної польської держави та її відновлення. Реалізація цього в силовий спосіб, після низки невдалих повстань, видавалася сумнівною, і це переорієнтовувало інтелектуалів на пошуки альтернативних шляхів, спрямованих на збереження польської культури та формування національної свідомості. Одним із засобів втілення цього бачення стало створення у 1873 р. науково-літературного часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki», значна частина змісту якого присвячувалася питанням історії і який у практично незмінному вигляді видавався до 1919 р. Попри те, що «PNL» був одним із перших наукових часописів у Львові, а впродовж 1873–1886 рр. – єдиним криптоісторичним періодичним виданням, його діяльність висвітлювалася фрагментарно.

Загалом актуальність теми дисертаційного дослідження визначається такими факторами: важливістю історіографічного дослідження часопису «Przewodnik

Naukowy i Literacki» як осередку організації та презентаційного майданчика інтелектуальної діяльності істориків у Львові у 1873–1919 рр.; розумінням цього наукового видання як суттєвого чинника історіографічного розвитку; необхідністю вивчення часописів у загальній структурі історичної науки, задля відтворення цілісної та об'єктивної картини поступу історіографічного знання зламу XIX–XX ст.; інформативністю «Przewodnika Naukowego i Literackiego» як відображення стану тогочасної історіографії, що уможливило її методологічні та ідеологічні зміни; досвідом забезпечення редакторами «Przewodnika Naukowego i Literackiego» наукової комунікації, організаційної і видавничої діяльності.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертацію виконано в рамках науково-дослідницької теми «Суспільно-політичні, економічні, правові, культурно-освітні та релігійні процеси на західних землях України (XVIII – XXI ст.)», яка розробляється на кафедрі історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (термін виконання: 2021–2025 рр.; державний реєстраційний номер – 0121U107833). У рамках цієї теми автором було розроблено проблему діяльності у Львові впродовж 1873–1919 рр. криптоісторичного часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki» як складової місцевого історіографічного середовища.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота відзначається аргументованістю, доказовістю, переконливістю, глибиною аналізу. Всі положення, висновки і пропозиції, представлені у дисертації, є науково обґрунтованими, мають теоретичне і практичне значення, містять конкретні рекомендації. Дисертант уникає поверховості в науково-дослідницькій діяльності.

Дисертація представляє завершене науково обґрунтоване та логічно викладене самостійне дослідження. Наукові положення і висновки перевірені за результатами апробації на 8 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у постановці та комплексному розв'язанні проблеми вивчення історії функціонування часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki». Здійснено історіографічний аналіз проблематики, що засвідчило брак її цілісного опрацювання. Реалізація завдань дисертаційної роботи відбулася шляхом поєднання засад культурно-інтелектуальної історії та історіографії.

Уперше в українській історіографії:

- обґрунтовано доцільність та можливість вивчення історії діяльності часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki»;
- досліджено особливості редакційної політики видання;
- системно в узагальнювальному плані вивчено представлення на сторінках «Przewodnika Naukowego i Literackiego» наукової історіографії;
- відтворено відображення у виданні аматорської та напівпрофесійної історіографії;
- реконструйовано персональний склад авторів часопису;
- з'ясовано внесок видання у поступ польської історичної науки останньої третини XIX – початку XX ст.

Поглиблено та вдосконалено:

- уявлення про діяльність головних редакторів «Przewodnika Naukowego i Literackiego» та їхній вплив на видання;
- розуміння логіки поступу історичної науки у Галичині другої половини XIX – початку XX ст.;
- розуміння ролі аматорської історіографії у формуванні історичних наративів та їх ідеологізації;
- знання про авторське коло видання.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертаційної роботи визначається новизною постановки завдань і їхньою відповідністю запитам сучасної історіографії. Її матеріали, положення та узагальнення збагачують польську й українську історіографічну науку, поглиблюючи знання про історичну наукову періодику у Львові на зламі XIX – XX ст. та окреслюють нові дослідницькі перспективи. Отримані результати дослідження можуть бути використані при створенні узагальнювальних та дидактичних праць з історії польської історичної науки кінця XIX – початку XX ст., культурології й наукознавства, розробці спеціалізованих курсів з історії історичної періодики Східної Галичини.

Повнота опублікування результатів дисертації

Результати дисертаційного дослідження викладено у 8 публікаціях, з яких: 5 містяться у наукових фахових виданнях України, включених до категорії «Б»; 1 – у виданні, проіндексованому у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus; 2 – у збірках матеріалів наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 6,1 друк. арк.

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Щербан Т., Лазурко Л.. Українське гроно авторів часопису «Kwartalnik Historyczny» (1887–1914). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 2022, 11/53. С. 73-89. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.11/53.268538>
2. Щербан Т. Рецепція публіцистичної творчості та громадської діяльності Адама Креховецького (кінець XIX – початок XXI ст.) *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 57. Том 3. С. 45-50. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-3-7>
3. Щербан Т. «Dodatek Tygodniowy» – перший науковий додаток до «Gazety Lwowskiej» (1850–1869). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових*

праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, (2023) 12/54, 28–44. DOI: 10.24919/2312-2595.12/54.283658

4. Щербан Т. Часопис «Dodatek Tygodniowy do Gazety Lwowskiej» (1850-1869) як джерело для вивчення економічного життя Галичини. *Український селянин*. 2023. Вип. 29. С. 116-122. DOI: 10.31651/2413-8142-2023-29-Shcherban

5. Щербан Т. Співпраця Юзефа Шуйського з львівським часописом «Przewodnik Naukowy i Literacki» (70–80 pp. XIX ст.) Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 67. Том 2. С. 72-78. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-2-10>

Статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «А», або в закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus:

1. Lazurko, L., & Shcherban, T. Journal 'Przewodnik Naukowy i Literacki' (1873-1883): Editorial Policy, Authors' Circle, Range of Historical Problems. *Eminak: Scientific Quarterly Journal*, 2024, (2(46), 204-219. DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2024.2\(46\).713](https://doi.org/10.33782/eminak2024.2(46).713)

Публікації, які додатково відображають наукові результати дослідження:

1. Щербан Т.Й. Історико-статистичні додатки як попередники львівського часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki» (60-70 pp. xix ст.). *Information and innovation technologies in the XXI century. Materiały V International Scientific Conference University of Technology, Katowice, 15-16 September, 2022*. S. 45-47.

2. Щербан Т. «Przewodnik naukowy i literacki»: передісторія діяльності. Актуальні питання освіти і науки в умовах сучасної російсько-української війни. Том I / [Ред.: В.Ільницький, Р.Корсак, Т.Пантук, О.Петречко, В.Старка]. Дрогобич – Ужгород – Тернопіль: Посвіт, 2024. С.116-117.

Апробація матеріалів дисертації

Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження висвітлено у доповідях на науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня:

міжнародні: XIII-й Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. утилітарна цінність наукових досліджень» (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 2022); Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні та інноваційні технології в XXI столітті» (Катовіце, 2022); Міжнародній науково-практичній конференції «Повсякденне життя населення західних земель України у перші повоєнні роки (1944–1953)» (Дрогобич, 2023); XII Міжнародному симпозиумі із аграрної історії (Черкаси, 2023); Міжнародній науковій конференції «Галицький тигель. Інтелігенція в австрійських землях (1772-1918)» (Ряшів, 2023), XV Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Наукові пошуки в контексті викликів і конфліктів» (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 2023 р.,)

– *всеукраїнські:* Третьому черкаському історіографічному симпозиумі «Центрально-східноєвропейський мнемонічний простір: комеморація й історіографічна рефлексія», (Черкаси, 2023); Першій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання освіти і науки в умовах сучасної російсько-української війни» (Дрогобич – Ужгород – Тернопіль, 2024 р.)

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Усі результати дисертаційного дослідження, які виносяться на захист, отримані автором особисто. Участь у конференціях, а відтак виголошені доповіді, є самостійними. В опублікованих у співавторстві з професором Л.М. Лазурко статтях дисертанту належить опрацювання та написання їхнього тексту на основі спільно розроблених ідей.

Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Структура роботи побудована за проблемно-хронологічним принципом, відповідно до мети та завдань. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів (десяти підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Обсяг дисертаційного дослідження становить 225 сторінок, з яких 179 є основним текстом. Список використаних джерел і літератури нараховує 460 найменувань. Робота доповнена трьома додатками (10 сторінок).

Структура роботи та її оформлення відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У ході обговорення дисертації до неї не було висунуто зауважень щодо самої суті роботи.

Відомості про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності

Дисертаційну роботу Щербана Тараса Йосиповича на тему «Часопис «Przewodnik Naukowy i Literacki»: персоналії, проблематика, внесок у польську історіографію» 04 квітня 2025 року було перевірено на ознаки академічного плагіату за допомогою інформаційної системи виявлення збігів «Unichesk» у відділі інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотеки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Результати перевірки: схожість: 8,13 %; коефіцієнт цитування: 15,98 %.

У процесі перевірки виявлено збіги з власними науковими публікаціями здобувача та загальноживаною термінологією. Виявлені в роботі текстові збіги не мають ознак академічного плагіату і є правомірними, що підтверджено висновком експертної проблемної комісії за спеціальністю 032 Історія та археологія (Протокол засідання кафедри історії України та правознавства № 4 від 16.04.2025).

Дисертаційна робота Щербана Т. Й. є результатом самостійних досліджень здобувача, відзначається змістовністю, обґрунтованістю ключових позицій, не містить елементів запозичень без посилання на джерело та відповідає принципам академічної доброчесності.

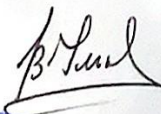
Загальний висновок

Дисертаційна робота Щербана Тараса Йосиповича на тему «Часопис «Przewodnik Naukowy i Literacki»: персоналії, проблематика, внесок у польську історіографію», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія, є завершеним, оригінальним, науковим самостійним дослідженням, що висвітлює актуальну тему і має вагоме теоретичне і практичне значення. Дослідження виконане здобувачем особисто, отримані результати свідчать про достатній рівень наукової підготовки автора. Щербаном Т.Й. зроблено значний науковий внесок у вирішення питань діяльності часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki» у 1873-1919 рр., які мають важливе значення для історичної науки і практики. Дослідження містить обґрунтовані і достовірні висновки і пропозиції. За змістом та оформленням робота відповідає встановленим вимогам.

Представлена дисертаційна робота Щербана Тараса Йосиповича відповідає спеціальності 032 Історія та археологія, а також вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. за № 44.

Дисертація Щербана Тараса Йосиповича на тему «Часопис «Przewodnik Naukowy i Literacki»: персоналії, проблематика, внесок у польську історіографію» рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Голова засідання фахового
наукового семінару,
доктор історичних наук, професор
завідувач кафедри історії України
та правознавства

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

Секретар засідання фахового
наукового семінару

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Підпис

ЗАСВІДЧУЮ

Головний секретар
вченої ради

Галина ГРИЦЕНКО